

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 29 december 2006

Mål nr

B 1419-05

KLAGANDE

MJ

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SA

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Förverkande

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Göta hovrätts dom den 10 mars 2005 i mål B 2681-04

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom ogillar Högsta domstolen yrkandet om förverkande av en i beslag tagen personbil TMB 477 (Polismyndighetens i Östergötlands län beslagsliggare 11.145-04).

SA tillerkänns ersättning av allmänna medel med fyratusenfyrahundrafyrtiosex (4 446) kr för arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. Av kostnaden utgör 890 kr mervärdesskatt.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MJ har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ogillar yrkandet om förverkande av personbilen TMB 477.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

DOMSKÄL

Frågan i målet är vilken betydelse bilens värde och ägarens personliga och ekonomiska förhållanden har vid bedömningen av om ett förverkande enligt 7 § trafikbrottslagen (1951:649) är oskäligt.

MJ dömdes av tingsrätten för tre fall av grovt rattfylleri och grov olovlig körning till fängelse fyra månader. Hans i beslag tagna personbil TMB 477, en Ford Focus av årsmodell 2002, förklarades samtidigt förverkad. Beslutet om förverkande har fastställts av hovrätten.

Av hovrättens dom framgår att bilen i april 2004 värderats till 120 000 kr. Detta får anses motsvara det värde den hade när gärningarna begicks. Sedan bilen i juli 2004 togs i beslag och MJ berövades rådigheten över den har bilen sjunkit i värde. Den bedömdes i november 2005 ha ett värde av 80 000 kr.

MJ dömdes första gången i december 2003 för grovt rattfylleri begånget i oktober samma år. Vid de tre brottstillfällena som prövades i det nu aktuella målet stoppades MJ i samband med att han körde bil till och från olika Systembolagsbutiker. De första två gärningarna begicks med bara några timmars mellanrum den 25 mars 2004 och bilen togs vid den andra körningen i beslag. Den tredje körningen skedde den 8 juli 2004, samma dag som beslaget av bilen hade hävts. Bilen togs därvid på nytt i beslag.

Vid tidpunkten för tingsrättens dom i september 2004 var MJ sedan en månad intagen för tvångsvård på behandlingshem enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. Han var alltjämt intagen på behandlingshem enligt LVM när hovrätten meddelade sin dom i mars 2005.

MJ uppgav i tingsrätten att han stod som ägare till bilen och att hans sambo inte hade körkort men att det skulle drabba både honom och hans sambo ekonomiskt om bilen förverkades. Han uppgav om sina ekonomiska förhållanden att han hade förlorat sitt arbete i december 2002, ett halvår efter det att han hade köpt den aktuella bilen, samt att han fortfarande saknade arbete och endast uppbar ersättning från arbetslöshetskassa.

De nu aktuella trafikbrotten, liksom det tidigare grova rattfylleriet, är av sådan art att ett förverkande får anses erforderligt från trafiksäkerhets-synpunkt (jfr NJA 1996 s. 436). MJs uppgift att den behandling som han undergått för sina alkoholproblem avvärjt risken för fortsatt trafiknykterhetsbrottslighet medför ingen annan bedömning.

När det här efter gäller oskälighetsbedömningen skall prövas om ett förverkande, med beaktande av samtliga omständigheter, skulle drabba gärningsmannen oskäligt hårt (se prop. 1993/94:44 s. 53 och 71 samt prop. 1986/87:81 s. 11). Därvid är värdet på bilen en av de faktorer som skall beaktas. Man måste emellertid då även ta hänsyn till att bilen kan vara köpt på avbetalning med förbehåll om återtaganderätt, något som beroende på omständigheterna kan medföra att gärningsmannen endast i mindre mån drabbas ekonomiskt av förverkandet (jfr prop. 1986/87:81 s. 11 f.). Särskilda överväganden påkallas också i det fall då bilen inte tillhör gärningsmannen utan någon annan.

I förevarande fall finns det inte några särskilda omständigheter av det slag som nu senast har berörts. Såvitt framkommit i målet tillhör sålunda bilen endast MJ och den är visserligen köpt på avbetalning men utan återtagandeförbehåll. MJ drabbas således fullt ut av den ekonomiska följden av ett förverkande. Enbart den omständigheten att den aktuella bilen – även efter den värdeminskning som den numera har undergått – har ett förhållandevis högt värde utgör inte hinder mot att den förklaras förverkad. Med hänsyn till vad som framkommit om MJs personliga förhållanden, däribland den tid han varit berövad friheten för behandling och hans svaga ekonomi, satt i relation till bilens värde framstår emellertid ett förverkande som oskäligt.

Yrkandet om förverkande av bilen skall därför, med ändring av hovrättens dom, lämnas utan bifall.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Lennander, Håstad, Lundius och Skarhed (referent, tillägg).
Föredragande revisionssekreterare: Hedvall

HÖGSTA DOMSTOLEN	Bilaga till	Mål nr
	PROTOKOLL	B 1419-05
	2006-12-05	

Referenten, justitierådet Skarhed tillägger:

”Enligt förarbetena till 7 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott kan ett sakförverkande riktas mot den som köpt ett fordon på avbetalning med äganderättsförbehåll eller återtaganderättsförbehåll. Avbetalningssäljarens rätt skyddas därvid utan att särskilt förbehåll behöver göras vid förverkandet. Detta framgår av bestämmelsen i 36 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken som även gäller utanför brottsbalkens område. Innebörden av regleringen är att avbetalningssäljaren behåller sin rätt mot staten och kan göra anspråk på den del av köpeskillingen som tillkommer honom, om försäljningen skulle ha skett utan förbehåll för hans rätt. (Prop. 1986/87:81 s. 11 f.)

Vid ställningstagande till om ett fordon har ett så högt värde att detta tillsammans med andra omständigheter medför att ett förverkande vore oskäligt, kan man inte bortse från frågan huruvida en avbetalningssäljare eller någon annan tredje man har en särskild rätt till fordonet. Om fordonet har ett mycket högt värde men är belastat med en sakrättsligt giltig återtaganderätt och köparen vid ett återtagande inte skulle få något eller bara ett mindre belopp sig tillgodo men samtidigt bli kvitt restskulden (se 27 och 28 §§ konsumentkreditlagen, 1992:830), kan inte fordonets totala värde läggas till grund för bedömningen av om ett förverkande vore oskäligt. Det kan därmed, trots 36 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken, vara nödvändigt att prejudiciellt ta ställning till om någon tredje man har en särskild rätt till objektet.

Det bör observeras att den mot vilken ett förverkandeyrkande riktas inte har något intresse av att upplysa domstolen om att det finns en särskild rätt till fordonet, som medför att den ekonomiska förlusten vid ett förverkande skulle bli mindre än fordonets värde. Det kan därför finnas skäl för åklagaren att undersöka och i förverkandemålet åberopa existensen av en särskild rätt till fordonet.”